

BOSZORKÁNYPEREK EREDETI KÉZIRATAI,

használati utasítás az inkvizíciós kizsákmányokhoz,
Katona József-relikviák és más érdekességek az
Országos Ügyvéd-Muzeum kincsei között

Néhány nap mulva az *Ügyvédi Kamara* helyiségeiben megnyitják az *Országos Ügyvéd-Muzeum* újabb bemutató kiállítását. Az új muzeum kincsei egyelőre még egy budapesti ügyvéd, Boda Ernő dr. irodájában vannak és ott tekintettük meg az érdekesebbnél-érdekesebb ügyvédséggel kapcsolatos dokumentumokat. Hosszu idő óta tart már az a lelkes és nehéz munka, amellyel az *Ügyvéd-Muzeum* relikviáit összeszedték. Különösen nagy munkát végzett Boda Ernő dr., az *Ügyvéd-Muzeum* elnöke, aki a szinte ósrégi elsárgult papírlapok, többszázéves akták között tárta elénk mindazt, amit az *Ügyvédi Kamara* termeiben nemsokára százan és százan fognak megbámulni.

A muzeum anyaga elsősorban beszámol az ügyvédi pálya fejlődéséről, különösen arról az időről, amikor az ügyvéd mai fogalmát még nem ismerték. Az ügyvédség úgy kezdődött, hogy először a birtokos nemes ur, ha valamilyen vitás ügyről volt szó, elküldötte maga helyett valamelyik éllelmes jobbágját szószólóul. Ime egyik korai nyoma a prókatori hivatal ki-fejlesztésének, amelyhez hosszú ideig semmi-féle vizsga vagy oklevél nem kellett. Mária Terézia volt az első, aki már vizsgához kötötte az akkori ügyvédek minősítését.

EMLÉKEK A FŐFISKÁLIS URRÓL

Az *Ügyvéd-Muzeum* megnyitását összekapcsolják egy ünnepséggel, amelyet Katona József *Kecskemét város egykori főfiskálisa* emlékére tartanak. Az *Ügyvéd-Muzeum* egyik leg-érdekesebb része az az anyag, amely Katona József relikviáit tartalmazza és bemutatja mindazt, ami a *Bánk bán* forrását alkotta. Van egy elsárgult adománylevél 1209-ből az okiratok között, amelyben II. Endre király több főúrról emlékezik meg és az országnagyok között szerepel *Bánk bán* neve is, aki tehát előszemély volt. Érdekes része a kiállításnak *Déryné naplójának* az a fejezete, amelyben Katona Józsefről, mint Józsefről emlékezik meg az egy-korú napló írtim nyelvén.

A vasárnap délelőtti megnyitáshoz alkalmából Katona József emlékének többek között úgy is kívánnak hódolni, hogy a meghívott egyetemi hallgatók régi jurátusok szerepében az egykorú jogéletet megelevenítő dialógust folytattak, az elnyomott népet jelképező Tiborc alakjával. Számos adat van arról, hogy Katona József milyen jelentékeny ügyvédi tevékenységet fejtett ki *Kecskemét* érdekében. De nemcsak Katona József eredeti kézíratait tartalmazza a muzeum kincstára, hanem van itt *Jókai Mór*, *Arahy János*, *Eötvös Károly* és sok más hírességnek kézírata, természetesen csupa olyasmi, aminek valami köze van az ügyvédséghez.

ADAT EGY BOSZORKÁNYPER AKTÁJÁBÓL

A sokszáz éves teljesen elsárgult hárták és papírok között a régi boszorkányperek idejéből találunk emlékeket Amig Könyves Kálmán ki nem adta azt a rendeletét, amely megszüntette a boszorkánypereket, addig ezek a perek nagyon sokat foglalkoztatták az akkori bírói szerveket. Találomra kiválasztunk egy elsárgult aktát, amely 1698-ból való. Az akta záradéka beszámol arról, hogy egy magyar származású nő „*mágia bűncselekménye miatt bárd-dal lefejeztek és máglyán elégették testét, hogy a szél széthordja porait*”. Az akkori „*tollnok*” fejegyzése szerint a kettős kivégzés aktájához még kegyeletesen odabiggyesztették, hogy „*Nyugodjék békében*”.

Az akkori idők szörnyű kivégzéseket láttak. A nagyuraknak *pallosjoguk* volt és minden csekély büntetért kétszeres, sőt háromszoros halál járt.

A KINZÁS KISKÁTÉJA

Mai szemmel nézve az egész kiállításnak talán legérdekesebb emléke egy könyv. A XVIII. század végén jelent meg egy szép bőrkötésbe kötve, diszes, cirkaalmazott betűkkel, különös rajzokkal illusztrálva. A könyv német címe: *Peinliche Gerichtsordnung*, magyarul: *bűnvádi eljárás, pontosabban: használati utasítás a kizsákmányokhoz*. A könyv hivatalos kiadása az akkori bíróságnak és szabályszerű „*műszaki leírás*” foglalkatik benne minden egyes kizsákmányra vonatkozólag.

Ha az akkori hóhér, mondjuk tudni akarta, hogy *hogyan kell szabályszerűen elvégezni a hüvelykzszorítást*, akkor szépen megnézte a tartalomjegyzékben, hogy hányadik oldalt kell fellapoznia és ott azután pontosan leírva, ábrákkal megmagyarázva megtalálhatta a használati utasítást. Még a XVIII. században is erősen használatban voltak az inkvizíciós kizsákmányok és a könyvnek érdekes megjegyzései közé tartozik az is, hogy „*ha a vádlott nem akar vallani, akkor a legjobb magas létrára felkötni a kezénél fogva és úgy lógatni lefelé*”.

pénzt hoztam lovon. A pénz a szőlőben a kunyhó oldalában van. Ha a gyerekek meg-nevekednek, élhettek abból.

Balla Mihály,
tatai bányász,
becsületes ember”.

Hoka egyszerűen kivehette a kunyhó oldalából a pénzt és el volt intézve a dolog.

Különösen jogászbereket érdeklő régiségek közé tartoznak a többszáz évvel ezelőtti ítéletek, váltók és a legelső ügyvédi költségjegyzékek. Érdekes a régi magyar *okmány-bélyeg gyűjtemény*, az első ügyvédi eskümlinta és eredeti nyugtlak abból az időből, amikor a vádlott még sajátkezűleg fizette meg a bírónak a *járadságért járó díjat*, a „*bírói tazát*”.

Nagy fejlődésen ment keresztül a bírósági segédszerveknek, a végrehajtóknak munkája. A végrehajtás még a városokban is *dobolással* kezdődött. Egy ilyen végrehajtási okiratról való az alábbi eredeti szöveg:

„*Adósságból elfoglaló conscribáló és megbetsülő házbeli portékák licitálása végett licitátor commissáriusok az közönséges dobbal való kihirdetés után következő módon folytatták le a conscribálót*”.

Ilyen érdekességek találhatók az *Ügyvéd-Muzeum* kincsestárában. *Gábor Gyula* kormányfőtanácsos, *Révay Bódog* dr. nyug. táblabíró, *Doda Ernő* dr. ügyvéd és természetesen *Pap József* dr., az *Ügyvédi Kamara* elnöke voltak azok, akik ezt a sok érdekességet megmentették az utókor számára.

Ladányi Lóránt.

EGY ELSÁRGULT VÉGRENDELET FURCSASÁGAI

Külön részt képviselnek a kiállítás anyagában a régi végrendeletek. Egy XVI. századbéli elsárgult végrendelet szövege így hangzik:

„*Hoka, édes Feleségem. Abban az időben, amikor Bottyán kiverte Onodbul a törököt,*